

Zonder afbeelding gepubliceerd in Heraldisch Tijdschrift 15 (2009): 87. Afbeelding toegevoegd in augustus 2015.

Cachets of zegelstempels van pinsbeck of prinsmetaal

Anton C. Zeven, anton.zeven@hetnet.nl

Sleutelwoorden: Christopher Pinchbeck, pinchbeck, pinsbeck, prinsmetaal, koper-zink legering, namaak-goud.

Gestolen pinsbecken cachetten

*Alsoo in de nagt tussen den 18 en 19 deses lopende Maands [september] binnen deese Stad [Arnhem] onderscheide Huijzen of Winkels in te breken is getenteert [gepoogd], en aan een desselve zijnde een Horlogiemaker [Tiebout] zulx ook werkelijk heeft plaats gehad. De magistraat van Arnhem verzoekt de Magistraat van Wageningen bij de Bank van Leening, lokale horlogemakers en anderen na te gaan of het gestolene daar aangeboden is of wordt. Vervolgens *Nota van het geen des Nagts tusschen 12 en een uur tusschen den 18 en 19 September 1786 ten Huijse van C: Tiebout is gestolen* en dan volgt een lijst van goederen die van de bovengenoemde goudsmid en horlogemaker werden ontvreemd.*

Naast gouden en pinsbecken horologies, spelden, kettingen en dergelijk werden ook gestolen:

Een gouden mans ketting van 6 caratig goud met cachet en sleutel er aan.

Verscheide pinsbecke cachetten en Horologie sleutels

1 staale ketting met Pinsbeck cachet en sleutel

Kennelijk was het gebruikelijk dat een cachet, d.w.z. een zegelstempel en een sleutel om het horloge op te winden aan één ketting werden bevestigd en gedragen. Het Arnhemse verzoek zal ook wel naar vele andere plaatsen gestuurd zijn.

Pinsbeck

Pinsbeck een metaallegering van 5 (soms 10) delen koper en 1 deel zink. Deze legering zag er uit als goud en dat was natuurlijk aantrekkelijk voor diegenen, die een gouden horloge of een zegelstempel niet konden betalen. Tevens werden dergelijke pinsbecken voorwerpen gedragen door reizigers, die zich in diefstal-gevoelig gebied moesten begeven. Rovers zullen ontdekt hebben dat het geroofde niet van goud was. Werd de drager toch beroofd, dan viel de schade mee.

De legering was uitgevonden door de Londenaar Christopher Pinchbeck (1670-1732). Hij en

Christopher Pinchbeck
the elder

zijn zoon Edward probeerden anderen zonder succes ervan te weerhouden de legering na te maken. Door de mogelijkheid om materialen (met een dunne laag goud) te galvaniseren, vergulden, verloor pinsbeck aan betekenis.

De naam Pinchbeck is verbasterd tot pinsbeck (Nederlands), peinchbec (Frans) en Pinschebac (Hoogduits). Ook werden andere namen als Mannheimer goud en prinsmetaal gebruikt.

Ontleend aan internet (augustus 2015).

Slot

Of C. Tiebout zijn spullen terug heeft gekregen wordt niet vermeld.

Bronnen

- Gemeente-archief Wageningen, Oud-archief inv. nr. 102: Ingekomen stukken 1782-1786. Waarschijnlijk werd een dergelijke brief ook aan andere steden gestuurd.
- Woordenboek der Nederlandsche Taa. Deel P-Pletseren. Leiden, 1931. Herdruk 1991.
- Website Jewelryexpert.com/articles/Pinchbeck, dat gebaseerd is op MacIver Percival. 1912. Chats on jewelry and trinkets, met hoofdstuk The story of Pinchbeck.